

ВІДРОДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ В ХПКБІ 1960–1970-х років

Архітектура як форма творення матеріально-просторового середовища міста посідала особливе місце в підготовці спеціалістів ХПКБу. В історії архітектурної освіти 1960–1970-х років відображаються як події національної історії, так і локальної, на рівні навчального закладу.

Загальновідомо, що в архітектурі відбивається життя міст та цілих епох [1, 65–70]. Це можна сказати й про архітектурну освіту, що формує архітектора, здатного охопити життя в його цілісності. Саме тому цілком закономірним є те, що становлення архітектурної освіти в нашому університеті почалося з перших років його існування.

1920-ті рр. були часом не тільки соціальних революцій, а й революції професійного архітектурного мислення. Архітекторів закликали шукати рішення, спираючись не на «чисте мистецтво», а на нагальні потреби суспільства. Через це змінювалися акценти в архітектурній діяльності — з художніх на архітектурно-будівельні. На архітекторів покладалося соціально важливе завдання — засобами архітектури змінити соціальні умови життя трудівників. Передусім важливо було спроектувати зручне економічне житло, інші будівлі соціального призначення (лікарні, школи тощо), а також започаткувати нові просторові форми для робітничих поселень.

Відповідно до тогочасних тенденцій, у Всеукраїнському технікумі комунального господарства (далі — ВТКГ), з якого й почалася історія нашого університету, архітектурні дисципліни викладалися студентам житлово-будівельного факультету. Цікавим історичним фактом видається відродження в 1922 р. першого директора технікуму — Олександра Прокоповича Маркова — до Академії комунального управління в Дюссельдорфі (Німеччина). Адже саме в Німеччині 1920-х років тема «дешевого» житла стала об'єктом особливої уваги. Житлове будівництво велося переважно на ділянках, що були власністю муніципалітетів (наприклад у Франкфурті-на-Майні). Велика увага приділялася пошукам найбільш раціональної системи планування житлових районів (наприклад «Китайська стіна» в міському районі Берліна). Примітно, що саме в Німеччині з 1920 року була започаткована нова

система викладання архітектурних дисциплін, що поєднувала художню і прикладну школи. І можна припустити, що німецький досвід архітектурної освіти був використаний при складанні навчальних програм у ВТКГ.

Варто зазначити, що й сам Харків, на той час столиця радянської України, був цікавим майданчиком для архітектурної освіти. Тут створювалися нові архітектурно-планувальні рішення, відбувалося знайомство з практиками зарубіжних архітекторів. Передусім німецькі архітектори були учасниками виставок, що проводилися в СРСР у 1920-х — на початку 1930-х років.

Коли 1930 року на базі ВТКГ було створено Харківський інститут комунального господарства (ХІКГ), архітектурна компонента стала обов'язковою в підготовці усіх студентів. На той час інститут мав два факультети: «житловий» і «містобудування та облаштування населених пунктів». Останній, у свою чергу, мав чотири навчальних цикли: житлово-експлуатаційний, житлово-будівельний, містобудування та планування, комунальних підприємств [2, 39].

У 1932 році, за директорства Бориса Георгійовича Барабаша (1930–1933), факультети було реорганізовано на «архітектурно-проектувальний» (проекування та забудови населених пунктів і будинків) і «архітектурно-проектувальний зеленого будівництва» (проекування і планування зелених насаджень населених пунктів і садово-паркових споруд).

Тоді закладалися міцні підвалини академічного вишколення, якими й дотепер послуговується архітектурна освіта університету. За директорства Євгена Івановича Михайлова (1934–1937) професорсько-викладацький склад поповнився відомими архітекторами Харкова. Деканом архітектурно-проектувального факультету став авторитетний архітектор Чернишов Петро Костянтинович. Було обладнано кабінети рисунку й живопису, архітектури, будівельних та архітектурних конструкцій, а також

скульптурна майстерня, кабінети дендрології, квітництва. З інститутом почав співпрацювати академік архітектури О.М. Бекетов, який зазначав, що ХПКБ був всеукраїнським центром як архітектурно-художньої, так і будівельно-технічної освіти молоді.

За директорства Григорія Костянтиновича Пашковича (1938–1941) ХПКБ отримав від Української архітектурно-будівельної виставки добре оснащену навчальну базу. В інституті почав діяти науково-виробничий відділ, який до 1941 року виконав понад 200 проєктних робіт (із планування селищ, споруд комунального призначення, важливих громадських будівель у Харкові та інших містах України).

У ХПКБі готували архітекторів-містобудівників, архітекторів садово-паркового будівництва, архітекторів цивільних споруд. У 1938 році деканом архітектурного факультету став викладач курсів історії архітектури, архітектурної композиції та історії мистецтв, завідувач кафедри архітектурної композиції Іван Олександрович Ігнаткін. На архітектурно-планувальному факультеті діяли спеціальності архітекторів-містобудівників, архітекторів садово-паркового будівництва, архітекторів цивільних споруд. Архітектурна освіта, започаткована видатними майстрами своєї справи, зберігалася і в 1941–1943 роках, коли інститут перебував у евакуації. У той час І.О. Ігнаткін був директором інституту.

У післявоєнні роки підготовку фахівців за спеціальністю «Архітектура» було припинено, архітектурний факультет розформовано (у 1947 році). Архітектурне навчання зберігалася як складова підготовки фахівців міського господарства, будівництва, економіки. За директорства Олексія Федосійовича Михайлика (1944–1954, 1960–1962) архітектурну освіту здобували студенти спеціальності «Міське будівництво і господарство» та «Економіка і організація міського господарства» [3, 132]. Архітектурне проєктування було частиною дипломних робіт цих спеціальностей.

О.Ф. Михайлик — непересічна постать, його професійне становлення нерозривно пов'язане з нашим університетом. Тут він здобув освіту за спеціальністю «Планування міст», став викладати на кафедрі містобудування та благоустрою міст, згодом став її завідувачем. О.Ф. Михайлик активно займався науковою і проєктною роботою. Із 1953 до 1960 року він — міський голова Харкова. За його директорства в ХПКБі діяв студентський науковий гурток з архітектури, а також засновано нову кафедру

архітектури (1954), що забезпечувала повний цикл архітектурної підготовки — від набуття студентами базових архітектурних навичок до інтеграції їх у дипломні проєкти.

Варто зазначити, що в 1950–1960-ті роки від архітекторів вимагалися переважно інженерні рішення. Наприкінці 1950-х років радянська архітектура впевнено взяла курс на міжнародний післявоєнний модернізм. Індустріальними методами розбудовувалися існуючі міста й формувалися нові. Примітно, що випускники спеціальності «Міське будівництво і господарство» працювали архітекторами, зокрема у 1960 році молодий спеціаліст І.О. Краєв отримав посаду районного архітектора в Харківському сільському райвиконкомі [3, 174].

У 1974 році, за ректорства Юрія Ілліча Бутенка (1962–1975), було поновлено підготовку студентів за спеціальністю «Архітектура». У ХПКБі було організовано проєктні майстерні, що забезпечували студентам-архітекторам зв'язок із практикою. Також студенти вже мали можливість працювати в комфортних читальних залах, що розмістилися в збудованому того ж року новому корпусі інституту (автор проєкту — доцент кафедри архітектури Георгій Васильович Сіхарулідзе). Специфіка архітектурної професії така, що в цій сфері, окрім книг, важливу роль відіграють журнали, у яких публікується поточна інформація про будівлі й проєкти, фотографії та креслення.

У науковій бібліотеці ХПКБу створювався книжковий фонд для архітектурної освіти. Зокрема студентам і викладачам стала доступною інформація про зарубіжну архітектуру. У читальних залах особливою популярністю користувалися перекладні іноземні журнали «Сучасна архітектура», а також 11-й том загальної історії архітектури — «Архітектура капіталістичних країн ХХ століття».

За тих часів навчальних посібників із предметів було небагато. Студенти переважно поклалися на конспекти лекцій, матеріали практичних занять. Серед студентства була популярною «Історія архітектури», автором якої був кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури та рисунку ХПКБу Віталій Данилович Білогуб [4]. У цьому навчальному посібнику було вдало поєднано текстовий і візуальний матеріал. Для більшої наочності й кращого засвоєння історії архітектури з одного боку аркуша розміщено текст, а з іншого — таблицю з фотографіями й кресленнями найбільш характерних архітектурних творів.

Рівень архітектурної підготовки в ХІКБі значно підвищився за часів ректорства Леоніда Миколайовича Шутенка (1976–2011). На кафедрі архітектури працювали висококваліфіковані викладачі — професори В.Д. Білогуб, О.К. Терзян, Є.А. Святченко, доценти Г.І. Васильєв, П.Ю. Шпара, Г.С. Маяк.

У 1976 році було здійснено реорганізацію факультетів: із будівельного виокремлено містобудівний факультет. Водночас незмінними залишалися два головних напрями підготовки: архітектурне проектування житлових, громадських і промислових будівель, а також містобудівне проектування. Задля розвитку архітектурної спеціальності посилена увага приділялася технічній підготовці. Це було спричинено практиками будівельної індустрії, широкого застосування збірного залізобетону, пластмас, нових водо- і теплоізоляційних матеріалів тощо.

Характерною особливістю підготовки архітекторів у ХІКБі був тісний зв'язок з архітектурною практикою шляхом залучення до викладання фахівців, що працювали в проєктних організаціях міста. Студенти з теплотою згадували своїх викладачів — відомих архітекторів: Бориса Андрійовича Бондаренка, доктора архітектури, автора/співавтора/керівника проєктів планування і забудови малих міст і селищ, територій промислових підприємств України, СРСР, відомого дослідника історії архітектури Харкова; Леоніда Матвійовича Тюльпу, заслуженого архітектора УРСР, доцента, завідувача кафедри планування та благоустрою міст; Віктора Івановича Коржа, члена Співки архітекторів УРСР, головного архітектора Харківської області, доцента кафедри містобудування.

В архітектурних проєктах, призначених для комунального господарства, практично не використовувався синтез архітектури з живописом і скульптурою. Зважаючи на це, можна зрозуміти специфіку архітектурної освіти в ХІКБі. У курсових і дипломних проєктах акцент робився на інженерній частині, що знайшло своє відображення в змісті наукових робіт. У 1979 році для студентів-архітекторів було видано методичні вказівки для виконання дипломних проєктів із містобудування та ландшафтної архітектури під авторством кандидатів архітектури, доцентів кафедри архітектури та рисунку В.Д. Білогуба й Є.А. Святченка. Ця методична праця дозволяє виявити особливості освітньо-професійної підготовки архітекторів нашим університетом у 70-ті роки. Зокрема вже на 4-му курсі студенти мали проєктно-дослідницьку практику.

Обов'язковою умовою навчання на 5-му курсі була участь у реалізації архітектурного проектування. Проєкти для спеціальностей «Містобудування» і «Ландшафтна архітектура» виконувалися на 12 планшетах розміром 100 на 100 см. Варто зазначити, що випускниками і викладачами ХІКБу проєктувалися численні житлові, громадські будівлі, а також цілі нові райони Харкова й інших міст СРСР.

Дипломне проектування здійснювалося комплексно. Студенти-архітектори разом із науковими керівниками опрацьовували різновимірну інформацію, залучаючи до обговорення викладачів різних кафедр (будівельних конструкцій; організації, планування та економіки будівництва; охорони праці та ін.), а також фахівців з інженерного обладнання території і транспорту та ін. Водночас необхідно було керуватися основними технічними напрямами в проєктуванні, плануванні й забудові населених місць, а також діючими нормативними документами з проєктування і будівництва.

Зміст дипломного проєкту визначався залежно від характеру теми, втім загалом робота складалася з таких розділів:

- архітектурно-будівельна частина (основна частина, її головним елементом є генеральний план; найбільш складна й трудомістка частина);
- схема транспорту й доріг;
- панорама забудови або ландшафту;
- перспективні зображення характерних містобудівних вузлів і елементів ландшафтної композиції;
- макет (на якому необхідно показати основну об'ємно-просторову побудову об'єкта, характер забудови, зв'язок із рельєфом);
- санітарно-технічна частина (вирішення питань водопостачання, каналізації, опалення, відведення зливових вод тощо);
- будівельна фізика (виконання залежно від обраної теми, один із наступних розділів — розрахунок інсоляції, шумозахист проєктованих об'єктів тощо);
- конструктивна частина (розробка конструкцій вулиць і доріг, колекторів, підземних переходів тощо);
- організація будівництва й виробництва будівельних робіт;
- охорона праці й протипожежні засоби.

Отже, у дипломантів формували «здатність до такого технічного процесу, де тісний зв'язок і взаємозумовленість архітектурних завдань може забезпечити створення архітектурного твору з цікавим і конструктивним задумом

і вирішенням різноманітних технічних проблем». У цілому ХПКБ підготував чимало студентів, які згодом посіли вагоме місце в архітектурній сфері [5, 3–4].

Підсумовуючи, можна визначити важливі тенденції в розвитку архітектурної освіти в ХПКБі у 1960–1970-х роках:

– архітектурна підготовка студентства була обов'язковою компонентою навчальних планів за усіма спеціальностями;

– підготовка студентів-архітекторів здійснювалася на високому науково-методичному рівні та з цільовою орієнтацією на технологічні завдання комунального господарства;

– відроджена в 1970-х роках архітектурна освіта сформувалася на ґрунті інженерних традицій міського будівництва й заклала академічний імпульс для новітнього розвитку факультету архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва [6, 208].

Перелік використаних джерел

1. *Фесенко Г.Г.* Морфологія міських ландшафтів: культурфілософські інтерпретації : монографія / Г.Г. Фесенко. — Харків : ТОВ «ДІСА ПЛЮС», 2018. — 282 с.

2. *Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова*: ректорський вимір : біобібліогр. покажчик / Наукова бібліотека Харків. нац. ун-ту міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова ; [редкол. : В.М. Бабаєв (відп. ред.), Л.М. Шутенко,

Н.О. Євсюкова та ін. ; упоряд.: Н.Б. Давидова, В.О. Статкус, О.М. Штангей, Н.П. Тріпутіна]. — Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. — 181 с.

3. *Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова* : монографія / [керівн. вид. проекту: В.М. Бабаєв ; редкол. : Л.М. Шутенко, Г.В. Стадник, Т.П. Єлісеєва та ін.]. — Харків : Золоті сторінки, 2012. — 520 с.

4. *Тиц А.А.* История архитектуры / А.А. Тиц, В.Д. Белогуб. — Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1965. — 120 с.

5. *Методические указания для выполнения дипломных проектов по градостроительству и ландшафтному проектированию (для специальности 1201 — «Архитектура»)* / сост.: В.Д. Белогуб, Е.А. Святченко ; Харьк. ин-т инженеров коммунального строительства. — Харків, 1979. — 32 с.

6. *Фесенко Г.* Історія ХНАМГ в контексті традицій і інновацій освітнього менеджменту. XXXVI научно-технічна конференція преподавателей, аспирантов и сотрудников Харьковской национальной академии городского хозяйства : тези доп. — Т. 1. / Г. Фесенко. — Харків : ХНАМГ, 2012. — С. 207–209.

ФЕСЕНКО Галина Григорівна,

*доктор філософських наук, професор,
доцент кафедри історії і культурології
ХНУМГ ім. О.М. Бекетова*

КОЛЕСНИКОВА Тетяна,

*студентка 2 курсу факультету АДОМ
ХНУМГ ім. О.М. Бекетова*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ІМЕНІ О.М. БЕКЕТОВА

СПАДЩИНА УНІВЕРСИТЕТУ:

ІСТОРІЯ. ОСВІТА. НАУКА. КУЛЬТУРА. ОСОБИСТІТЬ

Матеріали V Всеукраїнської
науково-практичної конференції
(Харків, 20-21 листопада 2019 року)

Харків
«Золоті сторінки»
2020

УДК 378:93(477.54)(063)

С 71

Керівник видавничого проєкту:

В.М. Бабаєв — ректор, професор, д-р наук з державного управління, голова Ради зі спадщини ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

Редакційна рада:

В.М. Бабаєв — ректор, професор, д-р наук з держ. управління, голова Ради зі спадщини ХНУМГ ім. О.М. Бекетова (голова);

Л.М. Шутенко — д-р техн. наук, професор, Почесний ректор, заступник голови Ради зі спадщини ХНУМГ ім. О.М. Бекетова;

М.І. Сенченко — д-р техн. наук, директор ДНУ «Книжкова палата України ім. Івана Федорова»;

О.Л. Рябченко — д-р іст. наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії ХНПУ ім. Г.С. Сковороди;

С.М. Куделко — канд. іст. наук, професор, директор ТронькоЦентру ХНУ ім. В.Н. Каразіна;

О.В. Соболев — канд. мистецтвознавства, доцент, перший проректор ХДАДМ;

М.А. Балишев — канд. іст. наук, директор ЦДНТА України;

Т.М. Євсєєва — канд. іст. наук, ст. наук. співробітник Інституту історії України НАН України

Редакційна колегія:

Т.П. Єлісєєва — директор Музею історії університету (відповідальний редактор); **Т.О. Лобинцева** — провідний зберігач фондів Музею історії університету; **Ю.В. Білас** — екскурсовод Музею історії університету

Інформаційна підтримка: **Л.М. Мартиненко** — начальник відділу діловодства та архівної справи ХНУМГ ім. О.М. Бекетова; **А.Ю. Гаруст** — заст. начальника відділу діловодства та архівної справи ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

Літературне редагування: **О.В. Кір'янова** — ст. викладач кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

Дизайн: **Т.А. Лазуренко** — інженер інформаційно-обчислювального центру ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

Фото на обкладинці: **О.М. Кравець** — начальник відділу комунікацій та PR ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

Рекомендовано Вченою радою

Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова

(протокол № 12 від 01 липня 2020 р.)

С 71

Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 20–21 листоп. 2019 р.) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова ; керівник вид. проєкту **В.М. Бабаєв**. — Харків : Золоті сторінки, 2020. — 196 с.

ISBN 978-966-400-539-2

У збірнику представлено науково-історичні дослідження зі спадщини ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, а саме: його історії, внеску видатних особистостей навчального закладу в його розбудову й розвиток науки про міське господарство, містобудування, культуру, історію країни.

Матеріали подано у форматі статей-нарисів із використанням ілюстрацій, історичних матеріалів з архівних фондів музейного комплексу та архіву ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, державних архівів, музеїв, бібліотек.

Видання призначене для студентів, аспірантів, випускників, викладачів, співробітників університету, дослідників історії вищої освіти, міського господарства й містобудування України.

УДК 378:93(477.54)(063)

ISBN 978-966-400-539-2

©Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, 2020

ЗМІСТ

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ — ЗАПОРУКА УСПІХУ	7
<i>Бабасв В.М.</i> , ректор, професор, д-р наук з держ. управління, голова Ради зі спадщини університету Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

НАША СПАДЩИНА: ДЕ МИНУЛЕ ЗУСТРІЧАЄТЬСЯ З МАЙБУТНІМ

ЗНАКОВІ ПОДІЇ 2019 РОКУ	9
<i>Єлісєва Т.П.</i> , директор Музею історії університету Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова	

СУЧАСНІ ПРОЄКТИ В ДОСЛІДЖЕННІ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА «КНИЖКОВА ПАЛАТА УКРАЇНИ ІМЕНІ ІВАНА ФЕДОРОВА» — СКАРБНИЦЯ НАЦІОНАЛЬНОГО, ІСТОРИЧНОГО І КУЛЬТУРНОГО НАДБАННЯ	17
<i>Сенченко М.І.</i> , д-р техн. наук, директор ДНУ «Книжкова палата України ім. Івана Федорова»	

ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ФУНКЦІЯ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ В КОНТЕКСТІ ПОБУДОВИ СУСПІЛЬСТВА ЗНАТЬ	25
<i>Штангей О.М.</i> , заступник директора Наукової бібліотеки <i>Статкус В.О.</i> , завідувач сектору наукової бібліографії Наукової бібліотеки Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

ПРОЄКТ «ІЗ ЗАБУТТЯ В БЕЗСМЕРТЯ», ПРИСВЯЧЕНИЙ ТРАГІЧНІЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ, ЯКА ПРОЖИВАЛА В ЛЕГЕНДАРНОМУ БУДИНКУ «СЛОВО»	30
<i>Калюжний Б.</i> , вихованець КЗ «ЦДЮТ № 6», голова Асоціації ДЮГО «ТЕМП» <i>Криціна О.</i> , вихованка КЗ «ЦДЮТ № 6», керівник волонтерського об'єднання ХМОУС <i>Кобзєва О.І.</i> , директор КЗ «ЦДЮТ № 6» <i>Нікітчук Л.А.</i> , куратор Асоціації ДЮГО «ТЕМП»	

БЕКЕТОВСЬКА СПАДЩИНА ТА СУЧАСНИЙ СВІТ

АКАДЕМІК АРХІТЕКТУРИ О.М. БЕКЕТОВ І БУДІВЕЛЬНА СПРАВА До історії діяльності шкіл з підготовки десятичників-будівельників на початку ХХ ст. [Санкт-Петербург, Одеса, Київ, Харків]	33
<i>Балишева О.В.</i> , завідувачка сектору Наукової бібліотеки Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

ОСОБИСТІТЬ В ІСТОРІЇ УНІВЕРСИТЕТУ

ТІЦ ДМИТРО ДМИТРОВИЧ: ЖИТТЯ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ	38
<i>Чуб І.М.</i> , канд. техн. наук, доцент кафедри ВВ і ОВ <i>Тріпутіна Н.П.</i> , завідувач сектору виховної роботи Наукової бібліотеки Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ЯХОНТОВА ІЛІІ ОЛЕКСІЙОВИЧА	40
<i>Тарнопільська О.М.</i> , канд. с.-г. наук, доцент кафедри лісового та садово-паркового господарства <i>Ткач Л.І.</i> , канд. с.-г. наук, доцент кафедри лісового та садово-паркового господарства <i>Мохоцько А.</i> , студентка кафедри лісового та садово-паркового господарства Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

МАЛИШЕВСЬКИЙ МИКОЛА ГЕОРГІЙОВИЧ — СПІВАВТОР ПЕРШОГО ПРОЄКТУ КАНАЛІЗАЦІЇ МІСТА ХАРКОВА	44
<i>Чуб І.М.</i> , канд. техн. наук, доцент кафедри ВВ і ОВ <i>Тріпутіна Н.П.</i> , завідувач сектору виховної роботи Наукової бібліотеки Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

ШМІДТ ОЛЕКСАНДР КАРЛОВИЧ	47
<i>Славуца О.І.</i> , канд. екон. наук, доцент кафедри економіки Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
НЕВІДОМІ ДОКУМЕНТИ ДО БІОГРАФІЇ ПРОФЕСОРА П.Ю. ДЯТЛОВА, ЗАВДУВАЧА КАФЕДРИ ПОЛІТЕКОНОМІЇ ХІКГ	50
<i>Шуйський І.В.</i> , наук. редактор Харківського тому Всеукраїнської серії книг «Реабілітовані історією» КП «Регіональний інформаційний центр» Харківської обласної ради	
АРХІТЕКТОР ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ ЛІНЕЦЬКИЙ. ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ	53
<i>Дудка О.М.</i> , канд. архітектури, доцент кафедри АБіС ДАС Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ЖИТТЯ ТА ТВОРЧИСТЬ ГЕРШТЕЙНА ЮЛІАНА ІСАЙОВИЧА	57
<i>Радченко А.О.</i> , ст. викладач кафедри основ архітектурного проектування <i>Зоркіна А.</i> , студентка 2 курсу факультету АДОМ Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ЖИТТЄВА ДРАМА МОЙСЕЯ САВЕЛІЙОВИЧА ЦУКЕРНИКА	60
<i>Рябченко О.Л.</i> , д-рка іст. наук, професорка, завідувачка кафедри всесвітньої історії Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди <i>Костюк В.О.</i> , канд. екон. наук, доцент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування і регіонального розвитку <i>Гайденко С.М.</i> , канд. екон. наук, ст. викладач кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування і регіонального розвитку	
МОЇ СПОГАДИ ПРО МОЙСЕЯ САВЕЛІЙОВИЧА ЦУКЕРНИКА	65
<i>Доля В.Т.</i> , канд. екон. наук, професор Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ОЛЕКСІЙ ПЕТРОВИЧ ВОЇНОВ — ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ-БУДІВЕЛЬНИК	67
<i>Чупринін О.О.</i> , доцент кафедри теоретичної і будівельної механіки Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ЖИТТЯ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ДОЦЕНТА М.О. ІЗНАЙРСЬКОГО	70
<i>Рубаненко О.І.</i> , доцент кафедри теоретичної і будівельної механіки Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
МАЛОЗЬБОВИЧ І.І. — ВИДАТНИЙ МІСТОБУДІВЕЛЬНИК, АРХІТЕКТОР, ПЕДАГОГ	72
<i>Чепурна С.М.</i> , канд. техн. наук, доцент кафедри МБ <i>Шерedyкo А.</i> , студентка 1 (5) курсу факультету АДОМ Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ВОЛОДИМИРА МИКОЛАЙОВИЧА ПЕТІ	74
<i>Шкляр С.П.</i> , канд. архітектури, доцент кафедри АБіС ДАС <i>Йолкіна Н.</i> , студентка 4 курсу факультету АДОМ Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ПОЛОСУХІН ВЛАДИСЛАВ ІЛІЧ: ОСОБИСТІТЬ, СПЕЦІАЛІСТ, УЧИТЕЛЬ	77
<i>Поліщук В.М.</i> , кандидат технічних наук, доцент, декан факультету ЕОМ <i>Гаряжа В.М.</i> , доцент кафедри електропостачання та електроспоживання міст Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ШЕЙКО ГРИГОРІЙ КОРНІЙОВИЧ. ВНЕСОК У РОЗВИТОК ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	80
<i>Чуб І.М.</i> , канд. техн. наук, доцент кафедри ВВ і ОВ <i>Трипутіна Н.П.</i> , завідувач сектору виховної роботи Наукової бібліотеки Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ПЕТРО ЮХИМОВИЧ ШПАРА: ТВОРЧИЙ ШЛЯХ АРХІТЕКТОРА Й ПЕДАГОГА	82
<i>Вітченко Д.М.</i> , канд. архітектури, ст. викладач Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

НОВИКОВ В.І. НАПОЛЕГЛИВИЙ ШЛЯХ ВІД СТУДЕНТА ДО ДИРЕКТОРА ІНСТИТУТУ «ДІПРОМІСТО»	88
<i>Чепурна С.М.</i> , канд. техн. наук, доцент кафедри МБ	
<i>Селіхова Я.</i> , студентка 2 (6) курсу факультету АДОМ	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
АРХІТЕКТОР ОРЕХОВ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ: ЖИТТЯ І ТВОРЧИСТЬ	91
<i>Шушлякова О.С.</i> , канд. архітектури, доцент кафедри АБіС ДАС	
<i>Колібельнікова Ю.</i> , студентка 5 курсу факультету АДОМ	
<i>Фредюк А.</i> , студент 5 курсу факультету АДОМ	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
КАН САВЕЛІЙ НАХИМОВИЧ — ВИДАТНИЙ ДІЯЧ У ГАЛУЗІ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ РОЗРАХУНКУ ОБОЛОНОК	95
<i>Засядько М.А.</i> , доцент кафедри теоретичної і будівельної механіки	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ПРИЙМАК БОРИС ІВАНОВИЧ: ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ	107
<i>Жмурко Ю.В.</i> , канд. архітектури, доцент кафедри містобудування	
<i>Бондар К.</i> , студентка 5 курсу факультету АДОМ	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
МУЗИЧЕНКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ. ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ	110
<i>Чуб І.</i> , канд. техн. наук, доцент кафедри ВВ і ОВ	
<i>Трипутіна Н.П.</i> , завідувач сектору виховної роботи Наукової бібліотеки	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ХІМІЯ — СТРАТЕГІЯ ЖИТТЯ	112
<i>Гуріна Г.І.</i> , канд. хім. наук, доцент, завідувачка кафедри хімії та інтегрованих технологій	
<i>Зайцева І.С.</i> , доцент кафедри хімії та інтегрованих технологій	
<i>Мураєва О.О.</i> , доцент кафедри хімії та інтегрованих технологій	
<i>Нестеренко С.В.</i> , доцент кафедри хімії та інтегрованих технологій	
<i>Панайотова Т.Д.</i> , доцент кафедри хімії та інтегрованих технологій	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ОПРИЩЕНКО АНАТОЛІЙ ЛАВРЕНТІЙОВИЧ. ЛЮДИНА НА ТЛІ ЕПОХИ	117
<i>Лисенко М.С.</i> , канд. іст. наук, доцент кафедри історії і культурології	
<i>Іваненко І.</i> , студентка 2 курсу будівельного факультету	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ДЮЖЕНКО МИХАЙЛО ГЕОРГІЙОВИЧ. ШЛЯХ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО	120
<i>Шаповал С.В.</i> , канд. техн. наук, доцент кафедри ТБВ і БМ	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ЖИТТЯ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ЗГУРСЬКОЇ НІНЕЛЬ ВАСИЛІВНИ	123
<i>Мороз Н.В.</i> , ст. викладач кафедри МБ	
<i>Копиокина К.</i> , студентка 4 курсу факультету АДОМ	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ЄВГЕН АНДРІЯНОВИЧ СВЯТЧЕНКО: ТВОРЧИЙ ШЛЯХ АРХІТЕКТОРА-ПЕДАГОГА	125
<i>Древаль І.В.</i> , д-р архітектури, професор, в. о. завідувача кафедри містобудування	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	
ПАНОВ ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ — АРХІТЕКТОР-ПЕДАГОГ	129
<i>Сословський В.Г.</i> , канд. екон. наук, доцент, двоюрідний брат П.В. Панова	
<i>Росоха О.І.</i> , викладач кафедри АБіС ДАС, ХНУМГ ім. О.М. Бекетова	
<i>Панова З.П.</i> , донька П.В. Панова, головний архітектор ТОВ «АБК «ПОРТАЛ-21»	
О.Ф. ПРОНІН — ХУДОЖНИК МОНУМЕНТАЛЬНО-ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА	137
<i>Касьяненко Т.В.</i> , директор музею, аспірант ХДАДМ	
Харківська державна академія дизайну і мистецтв	
ЖИТТЄВИЙ І НАУКОВИЙ ШЛЯХ ОСОБИСТОСТІ, ПЕДАГОГА, МАЙСТРА ОСВІТЯНСЬКОЇ СПРАВИ ПРОФЕСОРА Б.М. КОРЖИКА	140
<i>Нестеренко С.В.</i> , канд. техн. наук, ст. викладач кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності	
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

БРЕЗИНСЬКИЙ ВОЛОДИМИР ГЕОРГІЙОВИЧ	154
<i>Дьяков Є.Д.</i> , доцент кафедри систем електропостачання та електроспоживання міст Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	

ІСТОРІЯ, ОСВІТА, НАУКА УНІВЕРСИТЕТУ

Сторінки історії університету до ювілеїв факультетів, кафедр і структурних підрозділів

НОВІ СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ТА СЬОГОДЕННЯ КАФЕДРИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ	156
--	-----

Решило В.П., д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Вороніна О.О., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ	160
---	-----

Безкоровайний Д.О., завідувач кафедри фізичного виховання і спорту
Звягінцева І.М., ст. викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

НАРИСИ З ІСТОРІЇ КАФЕДРИ ФІЗИКИ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ім. О.М. БЕКЕТОВА	175
--	-----

Дульфан Г.Я., доцент кафедри фізики
Назаренко Є.І., доцент кафедри фізики
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ І ПОЛІТОЛОГІЇ УНІВЕРСИТЕТУ. ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	179
---	-----

Корженко В.В., д-р філос. наук, професор, завідувач кафедри філософії і політології
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

ВІДРОДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ В ХІПКБі 1960–1970-х РОКІВ	186
--	-----

Фесенко Г.Г., д-р філос. наук, професор, доцент кафедри історії і культурології
Колеснікова Т., студентка 2 курсу факультету АДОМ
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

СТАНОВЛЕННЯ ЗАОЧНОЇ ОСВІТИ В ХНУМГ ім. О.М. БЕКЕТОВА	190
---	-----

Яцюк М.В., канд. іст. наук, доцент, завідувач кафедри історії і культурології
Барсукова Д., студентка 1 курсу факультету менеджменту
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

СУЧАСНА ІСТОРІЯ УНІВЕРСИТЕТУ

ТВОРЧІ ЗДОБУТКИ САМОБУТНЬОГО МИСТЕЦТВА ФОЛЬКЛОРНОГО КОЛЕКТИВУ «ДАНА» СТУДЕНТСЬКОГО КЛУБУ УНІВЕРСИТЕТУ	193
--	-----

Попова Г.А., завідувачка Студентського клубу
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАДИЦІЙ — ЗАПОРУКА УСПІХУ

Сучасну діяльність Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова важко уявити без шанобливого збереження своїх найкращих традицій.

Повага до кожної особистості, внесок кожного в розбудову університету майбутнього та сьогодні, увага до історичних подій не розчиняються в метушні буднів, а дбайливо зберігаються як скарб.

Спадок університету — це інтелектуальна скарбниця, що є фундаментом і ресурсом його динамічного розвитку. Збереження і примноження історичної спадщини є одним із основних пріоритетів діяльності сучасних закладів вищої освіти.

Своєрідним брендом нашого навчального закладу став багатовекторний проект «Спадщина університету: Історія. Освіта. Наука. Культура. Особистість», який у 2019 році відзначив своє п'ятиріччя. Проект, до здійснення якого долучається весь колектив університету, спрямований на дослідження власної історії й останніми роками став не лише доброю традицією нашого вишу, а й суттєво вирізняє ХНУМГ ім. О.М. Бекетова серед інших технічних галузевих закладів вищої освіти.

Наполегливо працюючи, з року в рік університет посилює свої лідерські позиції в галузях освіти, науки та культури Харкова, України, світу. Цим шляхом, сповненим терпіння, надій, викликів і здобутків, разом із університетом крокують члени його колективу. Переповнює серце радість та гордість, коли задумуєшся над тим, що вже майже століття молодь має змогу після наполегливих років навчання отримати довгоочікуваний диплом про вищу освіту. Саме в руках цієї молоді знаходиться якість розвитку міського простору та галузей міського господарства. Минають десятиліття, змінюються генерації педагогів, науковців, випускників, та кожен із них лише примножує славу нашого навчального закладу.

Запорукою успішної діяльності ХНУМГ ім. О.М. Бекетова є не тільки новаторство та постійне прагнення до вдосконалення навчального процесу, а й розуміння того, що ми є частиною розвитку сучасного університету, де, як перли, виблискують імена вчених, педагогів, співробітників як минулого, так і сьогодні, дає почуття єдності всієї університетської сім'ї, впевненість та насагу для здійснення нових звершень.

Усе нові й нові паростки з'являються на безкрайній ниві невинної діяльності нашого навчального закладу, і це, безумовно, є гідним результатом обраного стратегічного шляху. Усвідомлюєш увесь сенс вислову «Шануємо минуле — будуємо майбутнє» тоді, коли проходиш коридорами університету, де вирує студентське життя, коли зазираєш до просторих аудиторій та лабораторій, де відбувається науково-освітній процес, коли захоплюєшся вишуканістю оновлених і відреставрованих приміщень, коли гортаєш сторінки наукових збірників «Спадщина університету».

В.М. БАБАЄВ,
ректор, професор,
голова Ради зі спадщини університету